

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA U ANKETI EUROPSKOG ISTRAŽIVANJA VREDNOTA (EVS) – 1999., 2008. I 2017.

Ivan BALABANIĆ

Hrvatsko katoličko sveučilište
Ilica 242, 10 000 Zagreb
ivan.balabanic@unicath.hr

Projekt *European Values Study* (EVS) započeo je u Europi 1981. godine, što je ujedno bio i prvi val istraživanja (EVS – 1981.). Potom je nastavljen s drugim valom (EVS – 1990.); trećim valom (EVS – 1999.); četvrtim valom (EVS – 2008.) i petim valom (EVS – 2017.). U tom međunarodnom projektu nazvanom *Europsko istraživanje vrednota* Hrvatska je dosad sudjelovala u trećem, četvrtom i petom valu istraživanja. To omogućuje hrvatskom istraživačkom timu da u posljednjih dvadesetak godina komparira ne samo kretanje vrednota u Hrvatskoj, kao i kompariranje s kretanjem vrednota u ostalim europskim zemljama, nego istodobno i mijenjanje Anketnog upitnika upravo tijekom trećeg, četvrtog i petog vala istraživanja. Glede Anketnog upitnika, to se posebno odnosi na broj pitanja, na broj varijabli i odgovora te na ispuštanje pojedinih vrednota, primjerice u četvrtom i petom valu istraživanja.

Uzorkovanje

U trećem valu istraživanja (EVS – 1999.) metodologija uzorkovanja nije detaljno specificirana kao u četvrtom i petom valu. Od državnih timova te godine očekivalo se da realiziraju reprezentativni višestapni uzorak punoljetnih građana.¹ Tako je u Hrvatskoj metodom izravnog licem u lice anketiranja realiziran uzorak od 1.003 sudionika. Terenski dio istraživanja proveden je od 31. ožujka

¹ Usp. EVS – 2011, EVS – European Values Study 1999 – Integrated Dataset (ZA3811), u: <https://dbk.gesis.org/DBKSearch/SDESC2.asp?no=3811&DB=E> (24. VI. 2019.).

do 30. travnja 1999. godine. Prije samog istraživanja nije bila zadana efektivna veličina uzorka (engl. *effective sample size*), a nije bilo potrebno računati ni vjerojatnost izbora jedinica u svakoj etapi uzorka te davati predikciju učinka dizajna uzorka (engl. *estimated design effect*).² Izbor kućanstava provodio se metodom *random-walk*, a izbor pojedinca iz kućanstva slučajnim odabirom pomoću Kishovih tablica.

U četvrtom i petom valu istraživanja (EVS – 2008. i EVS – 2017.) metodologija uzorkovanja je unaprijeđena, a između tih dvaju valova nije bilo većih razlika u metodologiji uzorkovanja. Odnosno, od nacionalnih timova za EVS – 2008. očekivalo se da realiziraju uzorak veličine 1.500 sudionika (engl. *Sample Net*), a za EVS – 2017. očekivalo se da realiziraju uzorak efektivne veličine (engl. *effective sample size*) 1.200 sudionika, što je iziskivalo da timovi prije početka daju predikciju efekta dizajna uzorka. U četvrtom valu istraživanja (EVS – 2008.) koristilo se troetapnim probabilističkim uzorkom u kojem se mogla pratiti vjerojatnost izbora jedinica u uzorak.³ Primarna jedinica uzorkovanja bila je naselje. Obuhvaćeno je ukupno 130 naselja i iz svakog je popisano 20 kućanstava. Kućanstva su birana metodom slobodnog koraka. Ukupno je popisano 2.600 kućanstava (engl. *Sample Gross*), a realiziran je uzorak od 1.525 sudionika. Istraživanje je provedeno metodom izravnog licem u lice anketiranja. Nadalje, u petom valu istraživanja (EVS – 2017.) također se koristilo troetapnim probabilističkim uzorkom u kojem se mogla pratiti vjerojatnost izbora jedinica. U tom je valu primarna jedinica uzorkovanja bila općina. Metodom kumulativnih veličina izabrane su 162 općine. Iz svake je popisano 25 kućanstava. Izbor kućanstava proveden je metodom slobodnog koraka. Ukupno je popisano 4.050 kućanstava, a realiziran je uzorak od 1.488 sudionika. Istraživanje je provedeno metodom izravnog licem u lice anketiranja. Odaziv sudionika na anketiranje (engl. *response rate*) iznosio je samo 36,7 posto.

Osobine instrumenta

Broj pitanja i varijabli povezan je s kvalitetom odgovora koja se dobivaju anketnim istraživanjem⁴. Dulje anketiranje uobičajeno rezultira lošijom kvalite-

² Usp. Russell V. LENTH, Some Practical Guidelines for Effective Sample Size Determination, u: *The American Statistician*, 55 (2001.) 3, 187–193.

³ Usp. Ivan RIMAC – Lea ZOREC – Jelena OGRESTA, Analiza determinanti odaziva u anketnom istraživanju Europske studije vrijednosti, u: *Društvena istraživanja*, 19 (2010.) 1–2, 53.

⁴ Usp. A. Regula HERZOG – Jerald G. BACHMAN, Effects of Questionnaire Length on Response Quality, u: *Public Opinion Quarterly*, 45 (1981.) 4, 549–559.

tom prikupljenih podataka. Anketni upitnik u EVS – 1999. sadržavao je 125 pitanja, Upitnik u EVS – 2008. već 158 pitanja (što znači povećanje za 26,4% u odnosu na treći val), a u EVS – 2017. bilo je 129 pitanja (što znači povećanje za 3,2% u odnosu na treći val te smanjenje za 18,4% u odnosu na četvrti val). U Anketnom upitniku EVS – 1999. nalazilo se 348 varijabli, u EVS – 2008. bilo je 419 varijabli (što znači povećanje za 20,4% u odnosu na treći val), a u EVS – 2017. nalazila se 321 varijabla (što uključuje smanjenje za 7,8% u odnosu na treći val te smanjenje za 23,4% u odnosu na četvrti val). Od EVS – 1999. do EVS – 2017. padao je prosječan broj varijabli po pojedinom pitanju i to s prosječno 3,3 na 2,9. Dakle, Anketni upitnik u EVS – 2008. sadržavao je najveći broj pitanja i varijabli, a upitnici u EVS – 1999. i EVS – 2017. sadržavali su ih manje i bili su prema broju pitanja i varijabli međusobno sličniji.

Napomene u odnosu na »Komparativni pregled odgovora na pitanja u anketi Europskog istraživanja vrednota 1999., 2008. i 2017.« (str. 225–329):

- a) Pitanja od 112 do 120 predstavljaju *country – specific* pitanja vezana uz Hrvatsku i u ovom prikazu rezultata stavljena su na kraj, ali u samom anketnom upitniku iz 2017. godine nalaze se iza pitanja 62.
- b) Pitanja iz upitnika 79, 80, 84, 84a, 89, 92 i 92a vezana su uz socio-demografske karakteristike ispitanika ili obitelj ispitanika, ali nisu uvrštene u prikaz rezultata zbog kompleksnosti prikaza rezultata.
- c) Pitanja 107 do 111 nisu uvrštene u prikaz rezultata jer se odnose na dio upitnika koji ispunjava sam anketar.